

A.D. MMXX

STEHLÍK & CHRISTOV UVÁDĚJÍ

DĚJINY \perp DIVADLO

MOODLE pro výuku 1
Univerzita Karlova

Podpora uživatelů Čeština (cs)

- Chronologie, aneb komparativní dějiny divadla a dějiny dějin v datech a souvislostech
- Dějiny jako příběh, aneb příběh dějin
- Alois Jirásek: Jan Žižka (1903)
- V+W: César (1932)
- Bertolt Brecht: Zadržitelný vzestup Artura Uie (1941)
- Vojtěch Cach: Duchcovský viadukt (1950)
- Rolf Hochhut: Náměstek (1963)
- Oldřich Daněk: Vy iste

Divadlo v dějinách, ale spíše dějiny v divadle

Všichni víme, že divadlo má svoje dějiny. Ale jakou roli hrají dějiny v divadle?

Také v současnosti sledujeme (jako na divadle!) živé debaty o historii a jejích výkladech, do níž zasahují i ti, kteří se zabývají divadlem.

Ale jak se promítají a v minulosti promítaly historické události do dramatické a divadelní tvorby?

Co mají společného Aischylovi *Peršané* s dokumentárním dramatem o terorismu? A kolik odkazů na současné politické dění bychom našli v "historické" hře V+W o Césarovi?

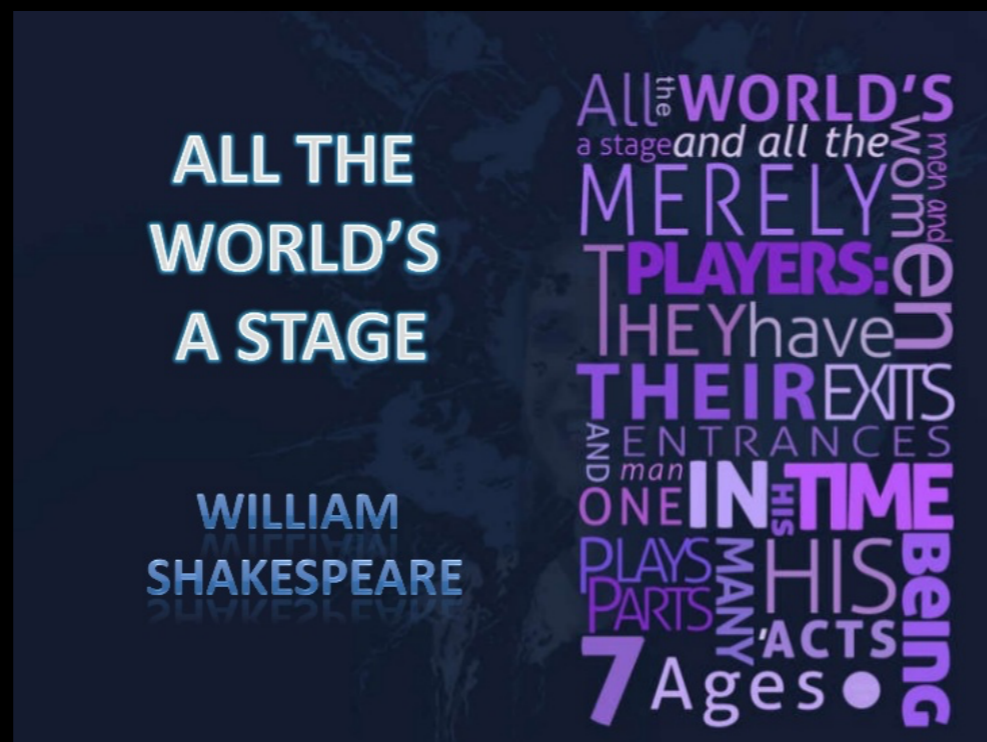
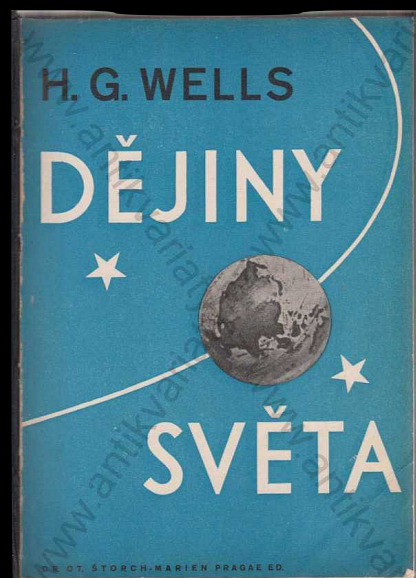
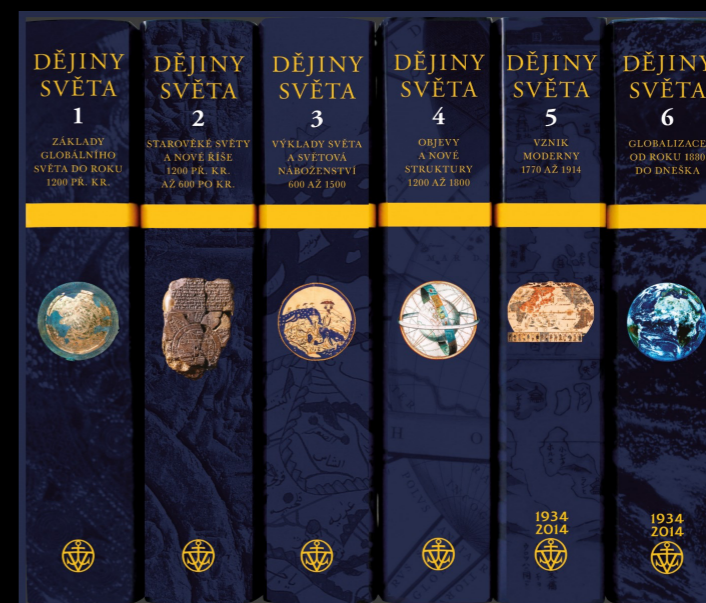
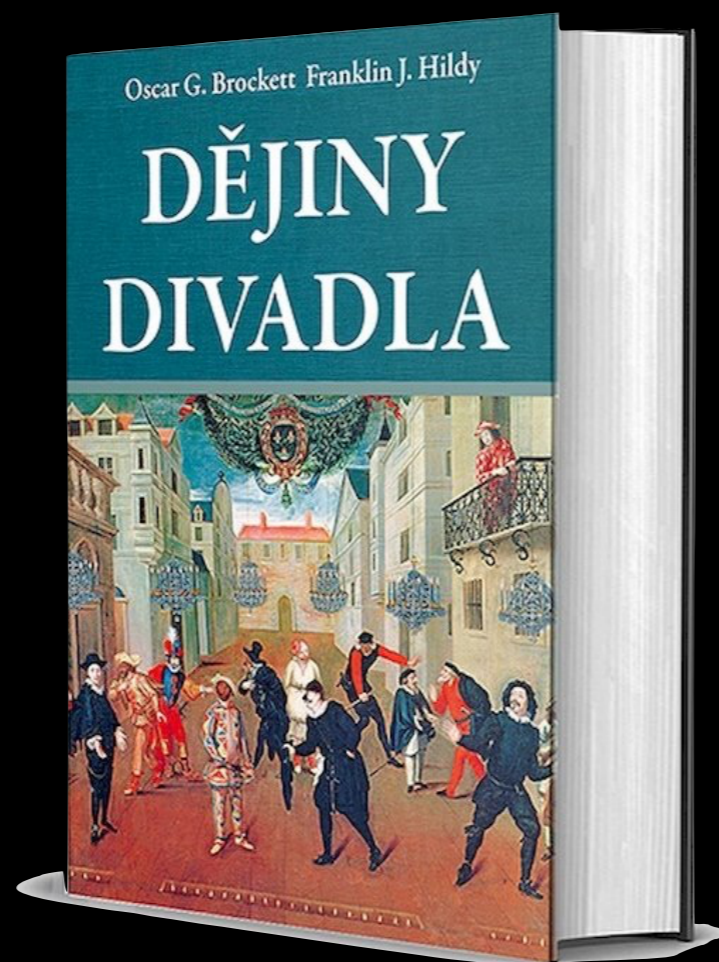
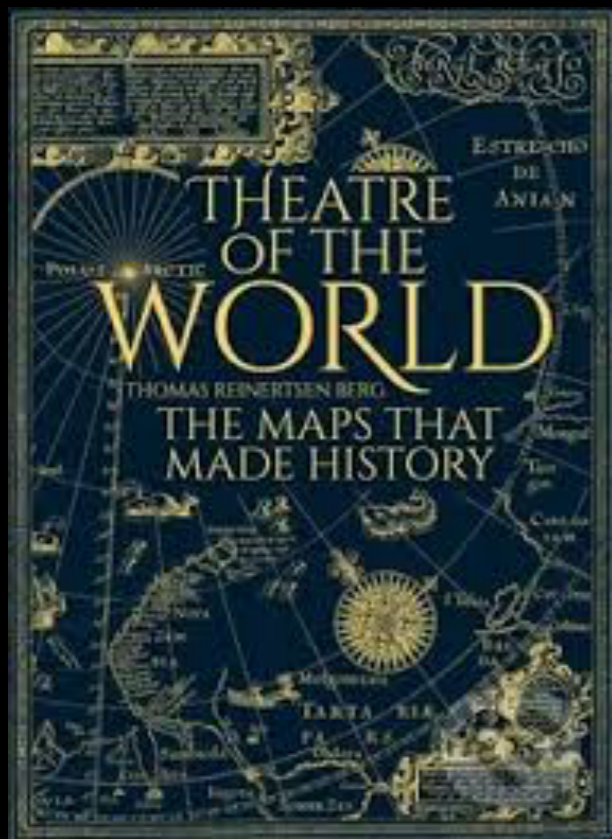
A proč se v jisté hře o Janu Husovi Jan Hus ani neobjeví?

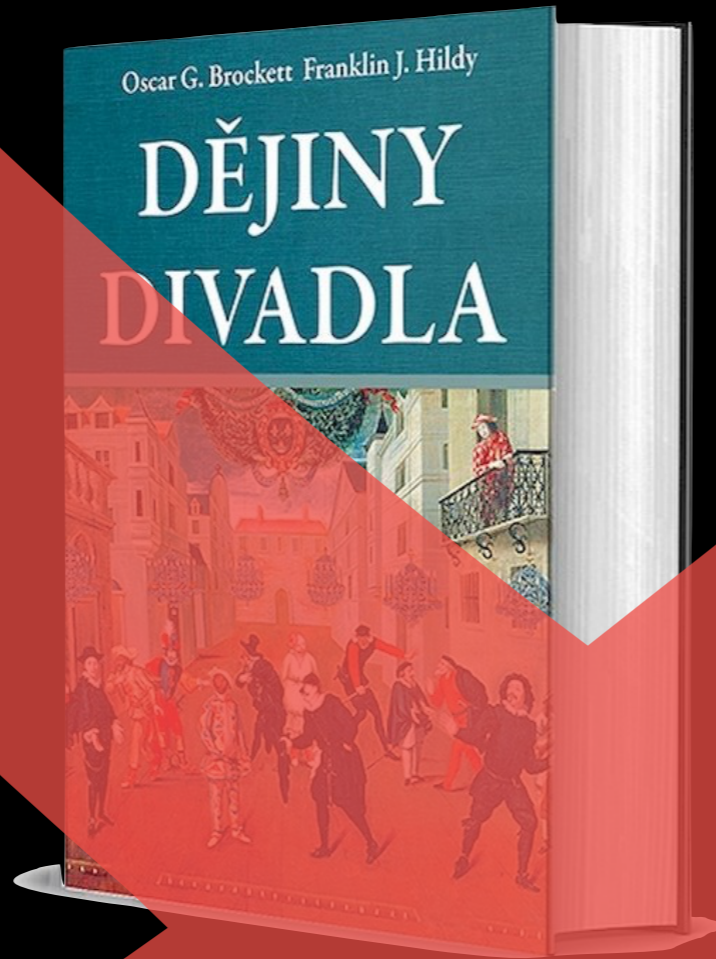
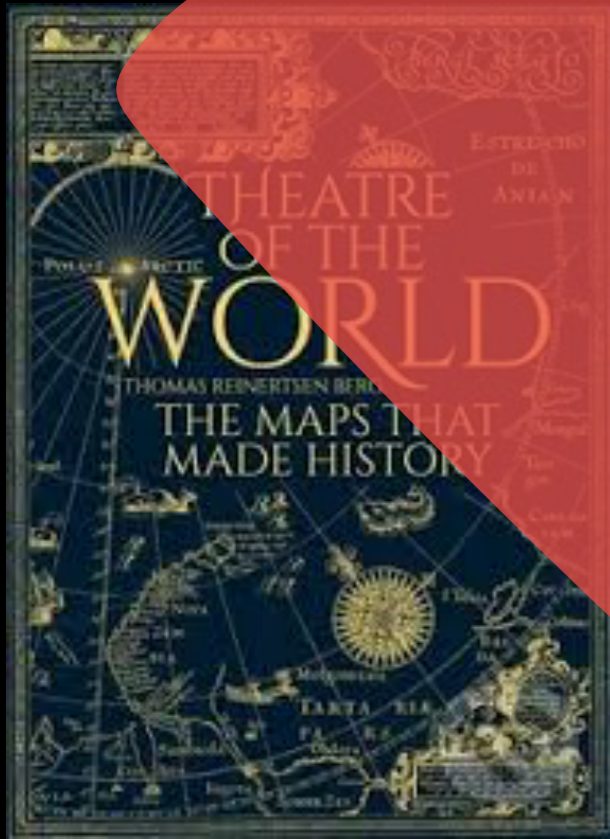
Na záhady tohoto a jiných historických světů se pokusíme hledat odpovědi v našem komparativním divadelně-historickém (nebo snad historicko-divadelním) semináři.

Společnou četbou, sdílenými diskusemi nad vybranými tématy z historie (jako takové) a z dějin divadla a dramatu. To vše pod dohledem historika **Michala Stehlíka** a teatrologa **Petra Christova**.

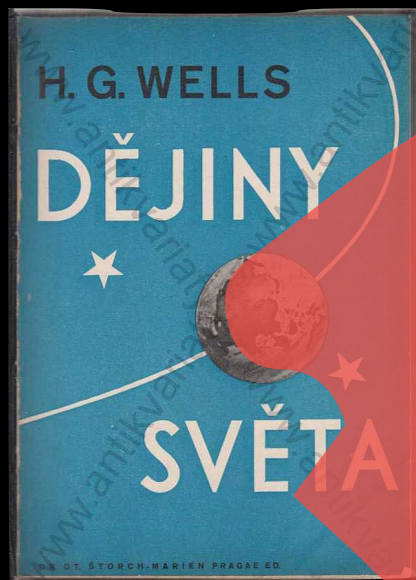

MOODLE, přítel a pomocník

**THEATER
MACHT
GESCHICHTE**
KÜNSTLERISCHE INTERVENTIONEN
FÜR DIE ZUKUNFT

**ALL THE
WORLD'S
A STAGE**

**WILLIAM
SHAKESPEARE**

ALL the WORLD'S
a stage and all the
MEN and
MERELY
PLAYERS:
THEY have
THEIR EN-
TRANCES
AND man
ONE IN HIS
PLAYS MANY
PARTS HIS
7 Ages • **BEING**

příběh o divadle, které postavil
NÁROD SOBĚ!

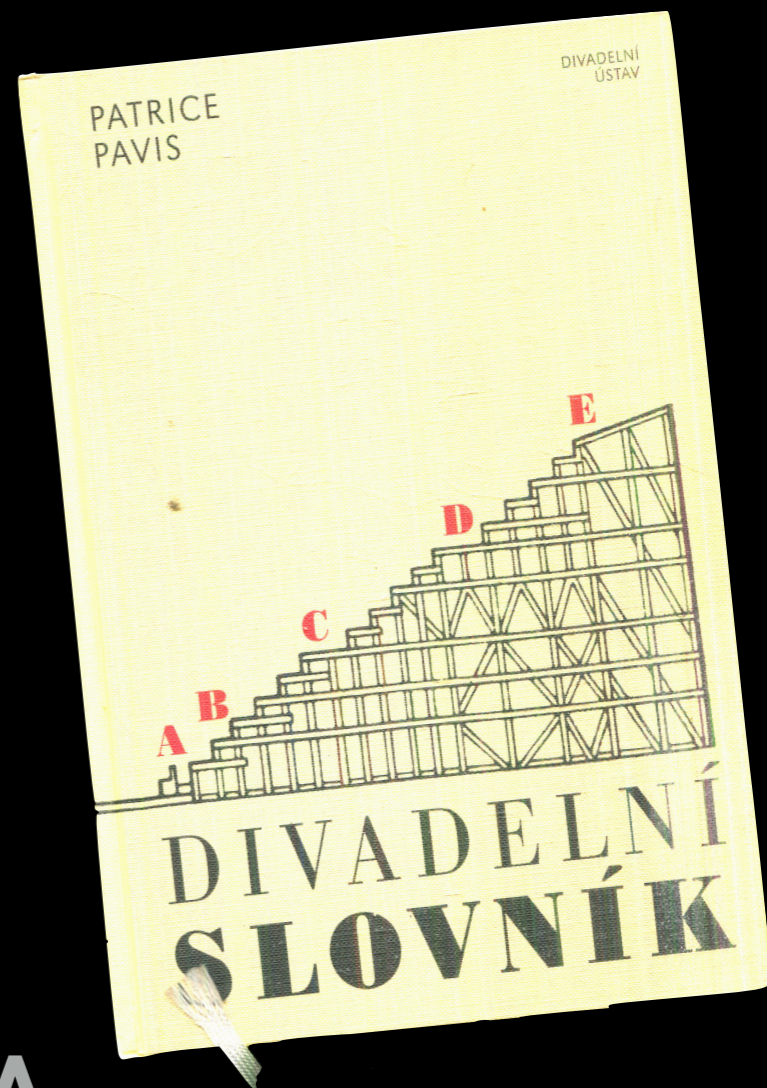

JIRÁSEK
V+W
BRECHT
CACH
HOCHHUT
DANĚK
JURÁŇOVÁ
BUCHSTEINER
VŮJTEK

NAŠI DRAMATIKOVÉ

DIVADLO
DRAMA
INSCENACE
PŘEDSTAVENÍ
HISTORIE
DĚJINY
POLITIKA
REALITA
FIKCE

DIVADLO ⚡ HISTORIE ⚡ DRAMA

NEJEN POJMY

HISTORICKÉ DRAMA JAKO ŽÁNŘ

- ▶ tragédie | komedie | historická hra
- ▶ renesance jako počátek novověkých žánrů
- ▶ alžbětinská doba ↔ SHAKESPEARE & comp.
 - Richard II. a III., Jindřich IV., VI. a VII., ale i římskou historií inspirované hry *Julius Caesar*, *Coriolanus* či *Antonius a Kleopatra*
 - Thomas HEYWOOD: *Edward IV.* [1599]
 - Christopher MARLOWE: *Edward II.* [1592] či *Masakr v Paříži* [1589-93 ⚠ o události r. 1572]
- ▶ ale též již tzv. tudorovská dramatika
 - John SKELTON: *Magnyfycence* [1519]
- ▶ následně/později i drama za restaurace Stuartovců...
 - John DRYDEN: *Indická královna* [1664, spol. s R. Howardem; později zpracováno jako opera Henry Purcellem, 1695]
- ▶ samostatné téma: historické náměty v operní tvorbě!

HISTORIE STŘEDOVĚKÁ & ANTICKÁ

- ▶ středověk jako pojem historický ✕ středověké divadlo [periodizace]
- ▶ tzv. světská mystéria: např. *O dobytí Orléansu* [1439|událost 1429]
 - zde historická látka + náboženský rámeček + angažovaný pro-francouzský výklad
 - též starší (či legendárně laděná) témata mystérií: *O dobytí Tróje...*
- ▶ dějiny/skutečnost též ve středověkých hagiografických textech, miráklech a moralitách
 - Nicolas de la Chesnay: *Odsouzení Hostiny* [1508, inspirace dietním režimem Ludvíka XII.]
- ▶ antické drama a divadlo čerpá sice zpravidla spíše z mytologie, ale...
 - častokrát v textech najdeme velmi přesné časo-prostorové zakotvení
- ▶ první dochovaná politická hra → AISCHYLOS: *Peršané* [472 př.n.l.]
 - o události pouze 8 let staré [bitva u Salamíny r. 480 př.n.l.], již byl autor účastníkem
 - z pohledu poražených, tj. soupeřů/nepřátel; historické postavy, dějiště: Súsy
 - opírá se o "dokumentární" vzpomínky a záznamy, ale ideologicky vykládá porážku Peršanů jako vítězství demokracie nad vládou jednoho monarchy
 - víme i o starších dokumentárně laděných tragédiích [FRYNICHOS: *Dobytí Míléty*, ca. 494 př.n.l.]

KLASICISMUS A JEJICH HISTORIE

- ▶ ⚠ klasicismus francouzský [=17.st.] vs. klasicismus německý [=18.st.]
- ▶ [🇫🇷] návrat k antice [?], hledání básnické formy a žánrů
- ▶ Pierre CORNEILLE [*Polyeuktos; Cinna...*]
- ▶ Jean RACINE [*Bajazet; Britannicus...*]
 - často antická témata jako prostředek k výkladu současnosti
- ▶ [🇩🇪] tzv. výmarský klasicismus
- ▶ J. W. GOETHE [*Goetz von Berlichingen; Egmont; Torquato Tasso...*]
- ▶ Friedrich SCHILLER [*Don Carlos; Valdštejnská trilogie; Marie Stuartovna; Pana Orleánská...*]
 - historická témata jako vzdor a [pre-romantické] hledání národní identity

ROMANTICKÁ HISTORIE

- ▶ evropské romantismy jako apoteóza národních historií [?]
 - místní kolorit [couleur locale] ➡ historické postavy, skutečné reálie v dramatické fikci
 - ale též fascinace mystifikací a umělá tvorba [falza]
- ▶ Victor HUGO: *Cromwell* [+ *Předmluva*, 1827]
- ▶ Prosper MERIMÉE: *Jacquerie, scény z doby feudalismu* [1828]
- ▶ Gérard DE NERVAL: *Leo Burckart* [“politická” hra z nedávné minulosti, o vrahovi dramatika a politika A. v. Kotzebue; 1838/událost: 1819] ♻️ stejné téma i Dumas st. [román *Karl Ludwig Sand*]
- ▶ Georg BÜCHNER: *Dantonova smrt* [1835], ale i *Woyzeck* [1836/7, jako pre-docu-drama?]
- ▶ Heinrich KLEIST: *Katynka z Heilbronn* [1807-10], *Princ Bedřich Homburský* [1809-10]
- ▶ H. D. GRABBE: *Napoleon, aneb Sto dní* [1831]
- ▶ A. S. PUŠKIN: *Boris Godunov* | A. de MUSSET: *Lorenzaccio*

REALISMUS NEJSOU DĚJINY

- ▶ problematičnost realismu [+ naturalismu] na divadle a v dramatu
 - divadlo/drama je konvenční/stylizovaný tvar
 - pokusy o čistě realistickou nápodobu v měřítku 1:1 na divadle zpravidla selhávají
 - [realistická|naturalistická|pozitivistická] analýza materiálů [Zola etc.]
- ▶ MEININGENŠTÍ , aneb první realistické divadlo [?]
 - divadlo na dvoře vévody Jiřího II. z Meiningenu
 - pokusy o historicky věrné inscenování [ca. pol. 19. stol.]
- ▶ realistické inscenování a psychologický realismus [Stanislavskij a MCHAT]
- ▶ realistické drama [vč. útržků historie/skutečnosti] má zpravidla příděch stylizace či subjektivace
 - Ibsen, Gogol, Preissová, Mrštíci, Jirásek, ale i O'Neill, Miller, Williams...
- ▶ socialistický realismus není "realismus" [úprava, deformace a stylizace reality]
- ▶ otázka vztahu snahy o realistické zobrazení a tendence k dokumentárnosti [!]

KAŽDÉ DIVADLO JE Z PODSTATY POLITICKÉ, JE-LI ADRESOVÁNO SVÉ POLIS

TÉMA: POLITICKÉ DIVADLO

- ▶ akcent historické věrnosti nahrazen politickým apelem, angažovaností
- ▶ Bertolt BRECHT, Erwin PISCATOR, V. E. MEJERCHOLD
 - též blízko ke konceptům epického a dokumentárního dramatu/divadla
 - [politická, sociální] angažovanost [autorů, děl, divadla]
- ▶ N. N. JEVREJNOV [1920] inscenuje *Dobyetí zimního paláce* [na 3. výročí VŘSR]
- ▶ specifický žánr: agitka [agit-prop]
 - srov. též Clifford Odets: *Waiting for Lefty* [1935]
- ▶ politické divadlo není jenom politické drama
 - politický rozměr divadelních aktivit [performance, happening]
 - [pars pro toto]: The Living Theatre, Joseph Chaikin, Milan Knížák, Joseph Beuys...
 - specifická role dramaturgie v dané politické situaci [společensko-politický kontext]
 - divadlo jako přesný a citlivý "seismograf doby" [Václav Havel]
 - ale i teatralita politických soudních procesů, spartakiád, role divadla v listopadu 1989

DIVADLO NEBO DOKUMENT ?

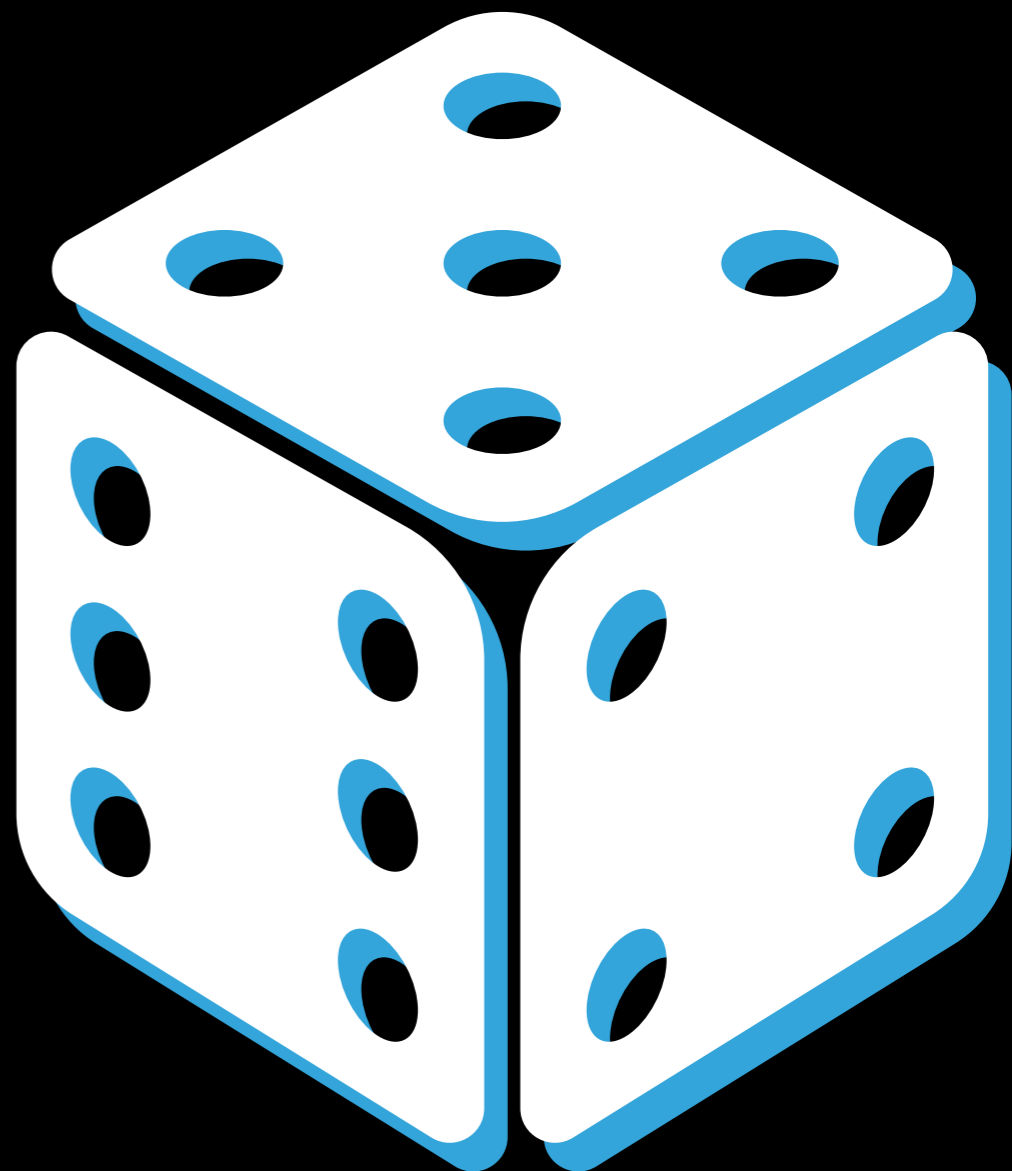
- ▶ dokumentární bývá nezřídka **politické**
 - užitečný pojem: nepravidelná dramaturgie
- ▶ [poč.1920] Rusko a tzv. živé noviny [живая газета]
 - podobný princip později např. viz satirické divadlo Večerní Brno či scénický časopis *Rozrazil* [Husa na provázku] nebo *Res Publica* [Realistické divadlo]
- ▶ Piscator scénické experimenty s dokumenty [audio, video, zvuk]: *Navzdory všemu!* [1925]
 - dokumentární materiály mohou mít [na scéně] různou roli: ozvláštňení, scénografický prvek, emoce, atmosféra, ale i dokument/informace, edukace
- ▶ dokumentární drama [= tvůrčí práce s dokumenty]
 - H. KIPPHARDT: *Ve věci J. Roberta Oppenheimera* ["hra podle dokumentů", 1964]
 - P. WEISS: *Přelíčení* [1965], ale i *Marat/Sade* [1964]; Poznámky k dokumentárnímu divadlu [1968]
- ▶ verbatim jako metoda tvorby textu z autentických osobních výpovědí
 - R. SOANS: *Rozhovory s teroristy*, O. MUCHINA: *Letí* [2005]; D. WRIGHT: *Svou vlastní ženou* [2003]
- ▶ Rimini Protokoll [zal. 2000] ☒ docu-theatre, in situ, technologie, obvykle ne-herci...

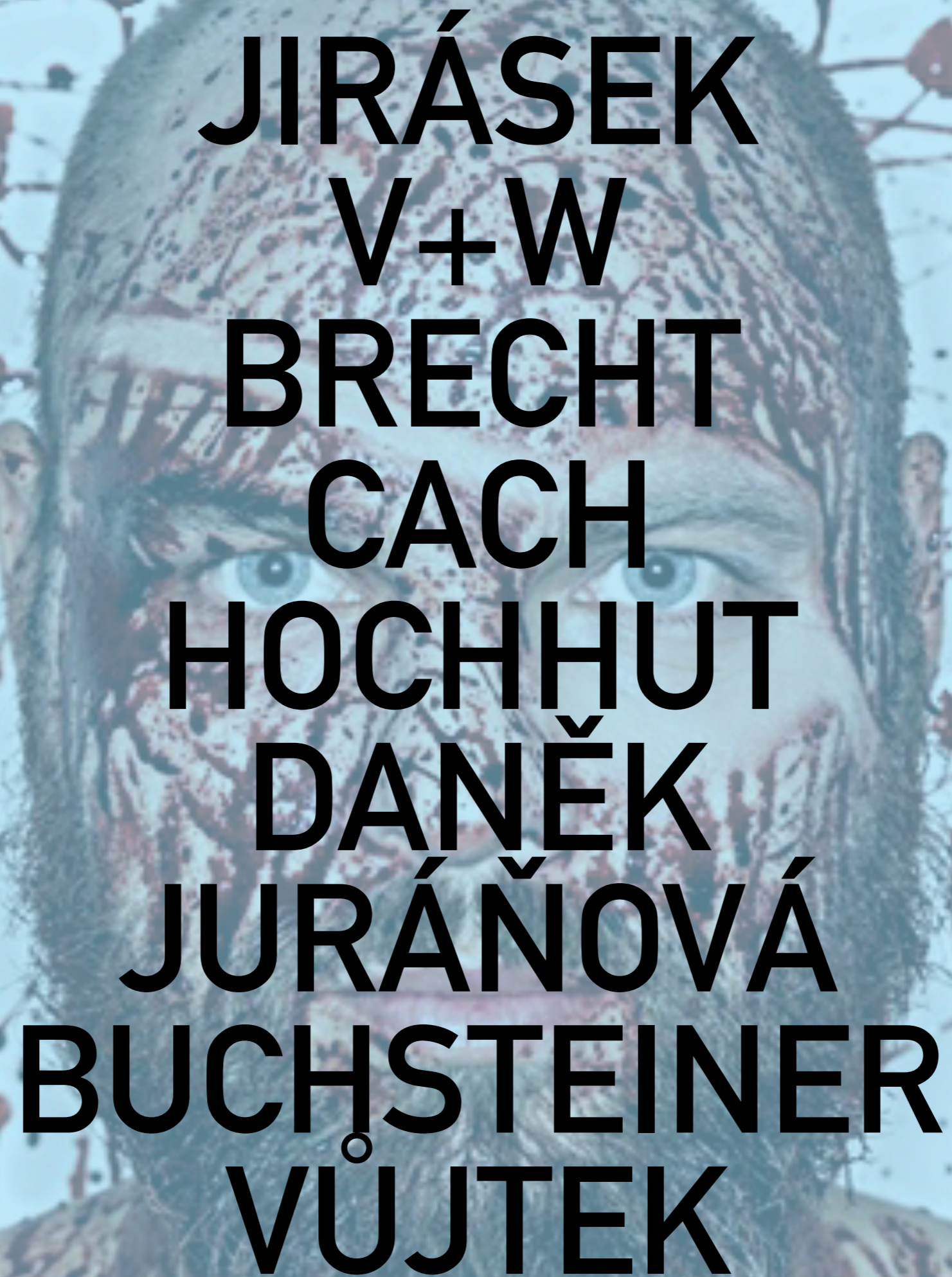
TOTO

NEBYLY

DĚJINY

DIVADLA

**JIRÁSEK
V+W
BRECHT
CACH
HOCHHUT
DANĚK
JURÁŇOVÁ
BUCHSTEINER
VŮJTEK**

WWW.PETRCHRISTOV.COM

WWW.MICHALSTEHLIK.CZ

POKRAČOVÁNÍ PŘÍŠTĚ....